

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL: 100/2023

DYDDIAD CYHOEDDI: 26/10/2023

Gwerthusiad o'r Grant Urddas Mislif

Adroddiad Cryno

1. Cyflwyniad

- 1.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn blaenoriaethu mynd i'r afael â thlodi mislif¹ ers peth amser, ac mae wedi buddsoddi dros £16 miliwn i sicrhau bod plant a phobl ifanc, a'r rhai ar incwm isel yn gallu cael cynhyrchion mislif am ddim.
- 1.2 Ers 2018, mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn darparu'r Grant Urddas Mislif. Nod y grant hwn yw newid yn gadarnhaol sut mae pobl yn profi mislif yng Nghymru.
- 1.3 **Beth yw Urddas Mislif?** Mae Urddas Mislif yn ymwneud â dileu'r stigma a'r cywilydd ynghylch y mislif, addysgu pobl i'w helpu i ddeall bod mislif yn normal ac yn iach, a sicrhau bod gan bawb yr hyn sydd ei angen arnynt i reoli eu mislif.

2. Ynglŷn â'r Grant Urddas Mislif a sut mae'n cael ei ddarparu

- 2.1 Pwrpas y Grant Urddas Mislif yw sicrhau bod pawb sy'n cael mislif (gyda ffocws ar ddysgwyr, a'r rhai ar incwm isel) yn gallu cael gafael ar gynhyrchion mislif am ddim yn haws, yn profi llai o darfu yn eu bywydau o ddydd i ddydd, yn meddu ar wybodaeth a phrofiad cadarnhaol o gynhyrchion mislif am ddim y gellir eu hailddefnyddio/di-blastig, a'r hyder i ddefnyddio'r rhain, ac yn cael mwy o adnoddau economaidd.
- 2.2 Mae cynhyrchion mislif am ddim ar gael a / neu yn cael eu cynnig i bob dysgwr sy'n profi mislif mewn lleoliadau addysgol, ac i'r rhai o aelwydydd incwm isel drwy leoliadau cymunedol fel llyfrgelloedd ac ati.
- 2.3 Mae Llywodraeth Cymru yn dosbarthu arian yn uniongyrchol i bob un o'r 22 o awdurdodau lleol (sydd wedyn yn ei ddosbarthu i ysgolion cynradd / uwchradd a lleoliadau cymunedol) ac i bob un o'r 13 o sefydliadau addysg bellach ledled Cymru.

3. Dull gwerthuso

- 3.1 I gefnogi Llywodraeth Cymru i asesu gweithrediad ac effaith y Grant Urddas Mislif, comisiynwyd M·E·L Research i gynnal gwerthusiad annibynnol. Mae'r papur hwn yn rhoi crynodeb o ganfyddiadau'r gwerthusiad ac yn nodi argymhellion allweddol.

¹ Diffyg mynediad at gynhyrchion mislif oherwydd heriau ariannol.

- 3.2 Nod y gwerthusiad oedd archwilio effeithiolrwydd y cyllid cyfredol a'r broses lledaenu cynhyrchion mislif am ddim, nodi'r effaith mae'r grant yn ei chael ar dderbynwyr cynhyrchion mislif am ddim, a darparu gwybodaeth ac argymhellion i Lywodraeth Cymru a sefydliadau sy'n lledaenu cynhyrchion mislif am ddim.
- 3.3 Defnyddiodd y gwerthusiad dulliau cymysg, gan gasglu data ansoddol a meintiol drwy arolygon a thrafodaethau manwl, ochr yn ochr â'r dadansoddiad o ddata monitro eilaidd a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru. Rhoddodd sefydliadau a phobl a oedd yn cael cynhyrchion mislif am ddim adborth ar y cyfnod grant o 2018 i 2022/23.
- 3.4 Cynhaliwyd adolygiad cyflym o lenyddiaeth cyn y broses o gasglu data gwerthuso er mwyn deall y cyd-destun ehangach sy'n gysylltiedig â thlodi mislif ac urddas mislif.
- 3.5 Dylid nodi bod y canfyddiadau'n gyfyngedig yn yr ystyr bod maint y samplau bach (sy'n amrywio rhwng 8 a 207 ar gyfer y dull ymgysylltu gwahanol) yn golygu nad oedd yn bosibl haenu'r prif ganfyddiadau yn ôl grwpiau allweddol heb wasanaethau digonol. Wedi dweud hynny, mae'r ymchwil yn darparu llawer o wybodaeth. Dylai gweithgareddau ymchwil yn y dyfodol ganolbwyntio ar grwpiau sydd heb wasanaethau digonol yn benodol.

4. Canfyddiadau'r gwerthusiad

- 4.1 Yn seiliedig ar y sefydliadau a roddodd adborth, bob blwyddyn ar gyfartaledd, gwnaeth awdurdodau lleol ddosbarthu'r grant i 399 o ysgolion cynradd y wladwriaeth a gynhelir, 82 o ysgolion uwchradd y wladwriaeth a gynhelir² a 158 o leoliadau cymunedol³. Yn ogystal, cafodd 13 o sefydliadau addysg bellach arian yn uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru.
- 4.2 O'r sefydliadau a gymerodd ran yn yr arolwg (n⁴=129) a dderbyniodd y grant:
- roedd 59% (n=62) yn cefnogi pobl a oedd yn wynebu tlodi, roedd 33% (n=35) yn cefnogi pobl ag angen iechyd hirdymor ac roedd 32% (n=34) yn cefnogi pobl o grŵp ethnig lleiafrifol.
- “Rydym ni'n gallu hyrwyddo urddas mislif gyda phlant ysgol a hefyd gyda rhieni mewn teuluoedd incwm isel yn bennaf”.***
- roedd 41% (n=35) o'r sefydliadau a gymerodd ran yn yr arolwg yn dweud bod o leiaf 50% ond llai na 90% o'r cynhyrchion a brynwyd yn ecogyfeillgar.
- 4.3 O'r defnyddwyr terfynol (n=207) a roddodd adborth drwy'r arolwg:
- dywedodd 22% (n=45) eu bod yn defnyddio cynhyrchion mislif am ddim oherwydd eu bod yn ei chael hi'n anodd cael gafael ar gynhyrchion yn gyffredinol.
- “Rwyf wedi arbed llawer o arian sydd wedi fy helpu i fforddio deunydd ysgrifennu a gwerslyfrau pan oedd fy nheulu'n cael trafferthion ariannol.”***
- nododd 35% (n=73) eu bod wedi cael gwybodaeth am gynhyrchion ecogyfeillgar gan eu sefydliad addysgol neu drwy leoliad cymunedol..
 - dywedodd 37% (n=77) eu bod wedi defnyddio padiau di-blastig, dywedodd 18% (n=37) eu bod wedi defnyddio dillad isaf mislif, dywedodd 15% (n=32) eu bod wedi defnyddio padiau y gellir eu haildefnyddio, a dywedodd 9% (n=18) eu bod wedi defnyddio cwpanau mislif. Nid oedd 48% (n=99) wedi defnyddio unrhyw gynhyrchion mislif ecogyfeillgar.

² Ar draws pob un o'r 1,382 o ysgolion cynradd ac uwchradd a gynhelir yng Nghymru.

³ Yn seiliedig ar amcangyfrif o 2,857 o leoliadau cymunedol.

⁴ 'n=' nifer yr ymatebwyr.

- dywedodd 60% (n=109) o'r bobl a gymerodd ran yn yr arolwg eu bod yn llai pryderus am fod ar eu mislif nawr. Roedd pobl yn teimlo bod y grant wedi helpu i weithio tuag at fynd i'r afael â'r stigmâu ynghylch y mislif – ond bod angen gwneud mwy.

5. Canlyniadau allweddol y grant

- 5.1 **Roedd yn helpu pobl a fyddai fel arfer wedi ei chael hi'n anodd cael gafael ar gynhyrchion mislif yn haws.** Er bod y grant yn agored i bawb sy'n cael mislif, mae angen sicrhau bod y rhai sydd fel arfer yn ei chael hi'n anodd cael gafael ar gynhyrchion mislif – i wneud eu mislif yn fwy cyfforddus – yn ymwybodol ac yn gallu cael cynhyrchion ar draws ystod o leoliadau yn rheolaidd. Wrth edrych ar y gwahanol fodolau ar draws sefydliadau, mae dull syml o sicrhau bod cynhyrchion ar gael mewn toiledau fel nad oes rhaid i bobl ofyn, yn ymddangos fel y dull mwyaf effeithiol o bell ffordd.
- 5.2 **Mae dysgwyr a'r rhai ar incwm isel yn llai tebygol o brofi amhariad gan eu mislif ac mae eu profiad o fislif yn well.** Roedd y grant yn cynnig canlyniadau cadarnhaol i bobl, fel arbedion ariannol, ond y canlyniad mwyaf cadarnhaol yw bod pobl yn llai pryderus ac yn teimlo llai o embaras am y mislif. Roedd pobl hefyd yn fwy cyfforddus pan oddi cartref ac roedd y grant yn caniatáu iddyn nhw newid yn fwy rheolaidd a lleihau unrhyw bryderon ynghylch gollyngiadau ac ati. Roedd bylchau o hyd o ran cefnogaeth i gymunedau heb wasanaethau digonol, megis gallu cael cynhyrchion (tafladwy neu y gellir eu hailddefnyddio) yn rheolaidd, a deall sut i ddefnyddio a golchi cynhyrchion y gellir eu hailddefnyddio'n effeithiol. Mae gallu golchi a glanhau'r cynhyrchion hyn yn peri rhwystrau i rai defnyddwyr terfynol, nid yn unig yn eu dealltwriaeth o sut i ddelio â'r cynhyrchion y gellir eu hailddefnyddio, ond gyda'r sefyllfa yr oeddent ynddi fel methu fforddio eu golchi a'u sychu neu hyd yn oed gael mynediad i gyfleusterau i'w golchi i mewn.
- 5.3 **Mae dysgwyr a'r rhai ar incwm isel yn fwy gwybodus a hyderus wrth ddefnyddio cynhyrchion mislif am ddim y gellir eu hailddefnyddio a / neu di-blastig oherwydd y grant –** Gwnaed ymdrechion cadarnhaol wrth gynnig cynhyrchion mislif y gellir eu hailddefnyddio (fel cwpanau mislif, dillad isaf mislif ac ati), ond y padiau mislif tafladwy safonol a gynigiwyd fwyaf, ac yna padiau mislif tafladwy di-blastig mwy ecogyfeillgar. Mae angen gwneud rhagor o waith i wella'r defnydd o opsiynau ecogyfeillgar nad ydynt yn dafladwy ac i fynd i'r afael â phryderon am ansawdd y cynhyrchion, pryderon am ollyngiadau a phryderon sy'n gysylltiedig â hylendid, megis sut i'w glanhau, yr amser sydd ei angen i'w glanhau a gorfod cario cynhyrchion swmpus, budr o gwmpas.
- 5.4 **Mae cynhyrchion am ddim a gwybodaeth am y mislif wedi cael eu dosbarthu'n eang ac yn effeithiol ar draws ysgolion a sefydliadau addysg bellach yng Nghymru –** Mae'r grant yn cael ei ddyrannu i bob sefydliad addysg bellach ac awdurdod lleol, sy'n cael ei hidlo i lawr i ysgolion (awdurdod lleol yn unig), ond mae angen mwy o waith i gyrraedd lleoliadau cymunedol, fel grwpiau gwirfoddol a sefydliadau llawr gwlad, sydd yn fwyaf tebygol o fod yn cefnogi cymunedau heb wasanaethau digonol – gan arwain felly at fwy o gyrhaeddiad. Mae angen mwy o adnoddau ar awdurdodau lleol i hwyluso dull cydgysylltiedig ac i alluogi gwell cyrhaeddiad gydag ysgolion a lleoliadau cymunedol ar draws eu hardaloedd.
- 5.5 **Mae'r stigmâu a'r tabŵs ynghylch y mislif wedi cael eu lleihau –** ond roedd pryderon o hyd am y tabŵs diwylliannol a'r stigmâu ynghylch y mislif sy'n bodoli yn y cartref. Roedd cydnabyddiaeth bod angen gwneud rhagor o waith a chefnogaeth ar chwalu'r mythau sy'n gysylltiedig â mislif ac y bydd y broses hon yn cymryd amser.

6. Argymhellion ar gyfer Llywodraeth Cymru:

- 6.1 **Mapio'r rhwydweithiau cymunedol a'r sefydliadau ar lawr gwlad mewn cymunedau** i sicrhau bod y grant yn cyrraedd yr ardaloedd hynny sydd â'r angen mwyaf.

- 6.2 **Mwy o hyblygrwydd o ran sut a phryd y caiff arian ei wario** e.e. cario arian drosodd, defnyddio mwy o'r grant ar wybodaeth ac addysg ac ati o fewn blwyddyn ariannol benodol, ochr yn ochr â'r ystod o eitemau y gall y grant eu hariannu.
- 6.3 Oherwydd y swm cynyddol o adnoddau sydd eu hangen i reoli'r grant, dylai Llywodraeth Cymru geisio **cynnwys costau gweinyddu**, yn enwedig ar gyfer awdurdodau lleol.
- 6.4 Darparu **cynnig hyfforddiant ac addysgol safonol** y gall pob sefydliad ei fabwysiadu. Ond o fewn hyn, cynnig gwybodaeth hygyrch wedi'i theilwra i weddu i'r rhai sydd â rhwystrau llythrennedd neu iaith.
- 6.5 Edrych ar gynnig **system archebu ganolog**, ond byddai angen i'r cynnig hwn gael ei archwilio a'i gyd-ddylunio gan sefydliadau er mwyn iddo weithio'n effeithiol.
- 6.6 **Gwella'r ffordd mae'r grant yn cael ei fonitro** – o ran yr allbynnau – o ran sesiynau dysgu a rennir mwy rheolaidd ac ystyrion – gan sefydliadau. Yn gyffredinol, byddai hyn yn gwella ansawdd data a chysondeb data a gesglir er mwyn olrhain canlyniadau ac effeithiau ar gyfer sefydliadau a defnyddwyr terfynol fel ei gilydd.

7. Argymhellion i sefydliadau

- 7.1 Sicrhau bod **staff hyfforddedig ac ymroddedig mewn lleoliadau addysgol** y mae dysgwyr yn gyfforddus â nhw, ac yn ymwybodol ohonynt, ac sy'n gallu cefnogi anghenion mwy cymhleth.
- 7.2 **Dylai cynhyrchion mislif fod ar gael yn rhwydd** ar draws pob lleoliad, **heb yr angen i ofyn i staff** am gynhyrchion.
- 7.3 **Gwella lefelau cyd-ddylunio a chyd-gyflwyno cynhyrchion mislif ac addysg am ddim** mewn lleoliadau academaidd.
- 7.4 Dylai sefydliadau geisio **gwella argaeledd eitemau** gan gynnwys yr ystod o lefelau amsugol ar gyfer cynhyrchion mislif y gellir eu haildefnyddio, di-blastig a thafladwy safonol.
- 7.5 **Mae angen cynnig gwybodaeth, ochr yn ochr ag addysg**, fel deunydd cofleidiol e.e. addysg, gwybodaeth, cymorth ariannol ar draws pob sefydliad, gyda phobl sy'n cael mislif a'r rhai nad ydynt i helpu i oresgyn y stigma a'r tabŵs ynghylch y mislif. Yn ddelfrydol, mae angen dechrau hyn yn ifanc e.e. blynyddoedd diweddarach yr ysgol gynradd.
- 7.6 **Mae angen cynnig profiadau dysgwyr gyda defnyddio cynhyrchion y gellir eu haildefnyddio i ddysgwyr eraill** mewn lleoliad addysgol. Byddai hyn o bosibl yn helpu i oresgyn pryderon pobl ynghylch gollyngiadau, pryderon hylendid ac ati ac yn annog pobl i roi cynnig ar y cynhyrchion hyn.

Awdur yr Adroddiad: Sophi Ducie, MEL Research

Adroddiad Ymchwil Llawn: Sophi Ducie (2023). Gwerthusiad o'r Grant Urddas Mislif. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 100/2023

Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/gwerthusiad-o-grant-urddas-yn-ystod-mislif-llywodraeth-cymru>

Barn yr ymchwilydd yw'r farn sy'n cael ei mynegi yn yr adroddiad hwn ac nid barn Llywodraeth Cymru o reidrydd

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â:

Dr Steven Macey

Is-adran Tystiolaeth a Chymorth Cydraddoldeb, Tlodi a Phlant

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

E-bost: ymchwilycyfiawndercymdeithasol@llyw.cymru

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.
This document is also available in English.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-83504-970-9